

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук
Кафедра соціології

АФТЕНЮК ІВАН СЕРГІЙОВИЧ

УДК 316.01:159.955.4+378.2:316-051

**РЕФЛЕКСІЯ В СУЧАСНІЙ СОЦІОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ ВИМІРИ**

Спеціальність 054 – Соціологія

Автореферат
Кваліфікаційної роботи на здобуття другого (магістерського)
рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою
спеціальності 054 «Соціологія»

Миколаїв – 2021

Дипломною роботою є рукопис.

Робота виконана в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор соціологічних наук
Калашнікова Людмила Володимирівна
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
доцент кафедри соціології

Рецензент: кандидат політичних наук
Соловйова Анна Сергіївна
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
доцент б.в.з. кафедри політичних наук,

Захист магістерської роботи відбудеться «25» лютого 2021 року о 10:00 на засіданні екзаменаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, ауд. 10-306.

З роботою можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Науковий керівник

Л. В. Калашнікова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Рефлексивний поворот в соціології, який бере свій початок у другій половині ХХ ст., знаменує собою якісно новий етап розвитку соціальної думки. Беручи свої витoki у творчості О. Конта, М. Вебера, П. Сорокіна, актуалізуючись працями Г. Файера, Г. Шельські, А. Гоулднера, Ю. Габермаса, П. Бурдьє та Дж. Рітцера, головною своєю метою й змістом він постулює подолання кризи як всередині самої соціології, так і, в подальшому, пошук шляхів виходу з кризового стану глобального об'єкта її вивчення – суспільства.

Сама рефлексія у даному контексті виступає, з одного боку, в ролі свого роду «панацеї», здатної вилікувати соціологію від її численних «хвороб» – занепаду теоретичної соціології, сепаратизації соціологічного знання, ретритизму, відчуження свого об'єкта, предмета від поставлених перед нею завдань. З іншого боку, вона є інструментом, за допомогою якого можливо виявити причини й розв'язати накопичені протиріччя і, таким чином, заново скроїти «лоскутну ковдру» соціологічної науки.

Підтвердженням цьому служать наступні специфічні якості та сутнісні характеристики предмета розгляду:

по-перше, під рефлексивністю слід розуміти якість психіки і здатність суб'єкта мікро-мезо-макрорівня, відповідно індивіда, соціальної групи, суспільства до усвідомлення, аналізу та інтерпретації своєї соціальної дії та взаємодії;

по-друге, окрім цього мислення «другого порядку» та емпатичного характеру, це ще й ціле- та ціннісно-раціональна передумова будь-якої людської діяльності (у нашому конкретному випадку – науковій);

по-третє, особливе значення має функціональний характер рефлексії. Адже, відповідно до ідей Ю. Габермаса, на рівні рефлексії «структури комунікації, знання та діяльності як раціональні структури, «часткові раціональності», утворюють єдиний синдром.

Перші спроби рефлексивного аналізу соціологічного знання з'являються практично одночасно із розробками специфічних методів пізнання соціальної дійсності та

інституціоналізацією самої соціології. Ці міркування пов'язані з кристалізацією її предмета і добре відображені в тому, що Г. Фрайер називає подвійним ставленням соціології до історичного процесу. На його думку соціологія повинна, з одного боку, діалектично розуміти соціальні структури, а з іншого – вона сама зобов'язана своїм виникненням конкретній історичній ситуації, і її завдання настільки ж історичні, як і її предмет. Можливість осмислити соціологію в історико-науковому плані, Г. Фрайер називає «соціологією соціології», яка, на його думку, повинна бути однією з провідних функцій соціологічної науки. Оскільки в умовах виникнення соціології виражається екзистенціальний характер суспільної дійсності, то саме його вона повинна розглядати як джерело свого розвитку.

Г. Шельські вважав, що соціологія втратила своє призначення, змінивши самовизначення по відношенню до історичного процесу. На його думку це лише результат тривалої трансформації, в ході якої сумніви, проникаючи в різні сфери життя в епоху модерну, підірвали існування будь-якої догматики як в області релігії, так і в області філософії, соціології. Цей процес «розхитування» істин Г. Шельські позначає як посилення рефлексії, одним з елементів якої є соціологічна об'єктивізація знання.

Згідно ідей А. Гоулднера, історична місія рефлексії полягає в тому, щоб перетворити самого соціолога, глибше проникнути в його повсякденне життя і діяльність, збагачуючи їх і роблячи більш прийнятними, при цьому піднести самосвідомість соціолога до нового історичного рівня. Адже пізнання світу не може просуватися вперед без знань соціолога про самого себе і своє становище в соціальному світі, або без зусиль це змінити.

Фактично, соціологи, поглиблюючи розуміння свого власного соціологічного «я», а також свого професійного призначення в цьому світі, матимуть змогу сформувати нову генерацію фахівців-соціологів, які будуть здатні краще розуміти людей та їх соціальний світ.

Виходячи з актуальності обраної теми та ступеню її розробленості в науковій літературі **метою даної роботи** є визначення ролі і місця рефлексії соціологічної науки в процесі

її подальшого розвитку.

Об'єктом дослідження є рефлексія соціологічної науки.

Предметом дослідження виступає рефлексія соціологічної науки як ресурс її розвитку.

Досягнення мети зумовило постановку і вирішення таких взаємопов'язаних **завдань дослідження**:

1) схарактеризувати наявні рівні теоретизування в соціології;

2) з'ясувати особливості становлення і функціонування соціологічного знання на мікро-, мезо-, макрорівні;

3) окреслити специфіку позитивізму, емпіризму, містицизму як форм пізнання в соціології;

4) визначити природу цілепокладання наукової діяльності фахівців-соціологів, його взаємозв'язок з іншими цінностями, соціокультурними чинниками та структурою особистості;

5) означити особливості конституювання соціології як соціального явища на ідеологічному рівні суспільної свідомості;

6) провести контент-аналіз репозитарію авторефератів докторських та кандидатських дисертаційних робіт з соціології, представлених на офіційному сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського;

7) здійснити традиційний аналіз європейського і вітчизняного стандартів вищої освіти з соціології.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було поставлено низку дослідницьких завдань, виконання яких визначило вибір як загальнонаукових теоретичних методів дослідження (узагальнення, систематизація, порівняння, соціально-історичний аналіз), так і емпіричних методів (контент-аналіз, традиційний аналіз документів).

Наукова новизна полягає в окресленні кола проблем функціонування вітчизняної соціологічної науки на сучасному етапі її розвитку, пов'язаних з переважанням теоретичної діяльності в ній за фактичної відсутності її теоретичної складової як такої, яка б мала можливість інтегрувати розрізнені знання про українське суспільство, результати чисельних емпіричних досліджень в єдину парадигму його функціонування

та розвитку.

Теоретичне значення роботи визначається здійсненою спробою систематизації наукових напрацювань щодо визначення ролі і місця рефлексії соціологічної науки в процесі її подальшого розвитку. Зібрані й опрацьовані теоретичні дані можуть бути використані у ході подальшого вивчення означеної проблеми.

Практичне значення роботи полягає у тому, що узагальнення, зроблені на основі отриманих результатів емпіричного соціологічного дослідження, можуть бути використані для розширення й уточнення переліку загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетенцій, визначених у вітчизняних стандартах вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» галузі знань 05 «Соціальні і поведінкові науки» задля формування нового покоління фахівців-соціологів, здатних краще розуміти людей та їх соціальний світ, своє професійне призначення в ньому.

Структура роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків; містить 4 додатки. Список джерел включає 75 найменувань літератури. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, об'єкт та предмет дослідження, мету дослідження, завдання відповідно до поставленої мети, методи дослідження, наукову новизну, теоретичну і практичну значущість дослідження, представлен опублікації відповідно до теми дослідження, а також окреслено структуру роботи.

У **першому розділі «Епістемологія соціологічного знання»** було надано інструментальне визначення рефлексії як методологічного обґрунтування метатеорії, «теорії після теорії» у вигляді метасоціології, завданням якої є аналіз структури, методів і властивостей власної предметної теорії, тобто розгляд соціології «зсередини» як існуючого базису дискретного наукового знання.

У **підрозділі 1.1 «Структура соціологічного знання»** було

охарактеризовано наявні рівні теоретизування у їх структурному прояві у відповідності зі ступенем абстрактності (масштабом) їх об'єкту вивчення: макросоціологія – суспільство в цілому, мезосоціологія – його окремі структурні елементи, мікросоціологія – індивід і повсякденна соціальна взаємодія.

Підрозділ 1.2 «Форми соціологічного пізнання» присвячено окресленню специфіки позитивізму, емпіризму та містицизму як форм пізнання в соціології у вигляді визначальних філософсько-методологічних позицій, що обумовлюють різне трактування і наповнення об'єктно-предметного поля соціологічної науки.

У другому розділі «Аксіологія соціології» предметом розгляду виступає питання виробництва наукового знання як особливого продукту людської діяльності, яке було нами охарактеризоване у відповідності до класифікації типів соціальної дії М. Вебера. Ця класифікація, використана стосовно процесу продукування наукового соціологічного знання як напряду діяльності фахівців-соціологів, дає наступні редуковані форми (типи) його становлення та розвитку.

У підрозділі 2.1 «Соціологія як покликання» професійну діяльність фахівця-соціолога схарактеризовано як внутрішньо мотивовану ціннісно-раціональну дію, за умови існування якої провідна роль відведена «...вірі в безумовну... самодостатню цінність певної поведінки як такої...».

У підрозділі 2.2 «Соціологія як професія» професійну діяльність фахівця-соціолога означено як цілераціональну дію, що характеризується зовнішньою обумовленістю й трактується як «очікування певної поведінки, обумовленої об'єктами зовнішнього світу та діями інших людей».

У підрозділі 2.3 «Соціологія як сурогатна діяльність» соціологічну діяльність визначено як афективну поведінку, яка змістовно є «...реакцією на незвичні подразники...» та знаходить свій вияв у свідомій емоційній розрядці, сублімації, в руслі якої соціолог прагне забезпечити свою приналежність до професійної спільноти й престиж, мімікрує і видає свої дії за професійну цілераціональну діяльність.

У третьому розділі «Праксеологія соціології» було окреслено один з специфічних векторів розгляду соціології

«ззовні» як соціального явища, а саме контекст її прояву на ідеологічному рівні суспільної свідомості, тобто безпосередньо з позиції погляду зсередини суспільного життя і реальності як категорій, що, у свою чергу, є предметом її пізнавального, перетворювального інтересу і спрямованості.

У підрозділі 3.1 «Соціологія як утопія та як ідеологія» було проаналізовано поєднання соціальної прогностики утопічної спрямованості та заснованого на ній соціального проектування як складової частини соціологічного дискурсу, та як практичного виміру конституювання соціології як соціального явища у вигляді відповідних політико-ідеологічних доктрин.

Підрозділ 3.2 «Соціологія як бойове мистецтво» присвячено означенню та характеристиці альтернативної моделі соціального конституювання соціології як соціально зорієнтованої, в сенсі практичної суспільної користі, науки.

У четвертому розділі «Рефлексія вітчизняної соціології: практичний вимір» було проведено два емпіричних соціологічних дослідження, а саме: контент-аналіз каталогу авторефератів дисертаційних робіт з соціології репозитарію Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, а також традиційний аналіз європейського та вітчизняного стандартів вищої освіти з соціології.

У підрозділі 4.1 «Контент-аналіз каталогу авторефератів дисертаційних робіт з соціології» були виконані наступні завдання дослідження:

1) Визначено кількісне співвідношення теоретично- та практично-орієнтованих дисертаційних робіт з соціології, використовуючи в якості критерію для аналізу перелік наукових спеціальностей Вищої атестаційної колегії України.

Зокрема, абсолютні значення співвідношення дисертаційних робіт за спеціальностями, відповідно становлять:

- a. 22.00.01 (Теорія та історія соціології) – 75;
- b. 22.00.02 (Методологія та методи соціологічних досліджень) – 8;
- c. 22.00.03 (Соціальні структури та соціальні відносини) – 58;
- d. 22.00.04 (Спеціальні та галузеві соціології) – 198.

2) Простежено наявну динаміку змін науково-дослідних орієнтацій протягом періоду часу, обраного для аналізу, відповідно до визначеного кількісного співвідношення.

У відсотковому співвідношенні сумарна частка робіт теоретико-методологічної спрямованості (a і b) становить лише 24,48 % від загальної кількості захищених дисертацій:

Питома вага дисертацій теоретико-методологічної спрямованості зменшується з 33,3 % (усереднений показник за першу половину розглянутого часового проміжку, з 1998 по 2005 рр.) до 21,3 % від загальної кількості захищених робіт (усереднений показник за другу половину розглянутого проміжку часу, з 2005 по 2011 рр.), тим самим чітко вказуючи на наявність певного тренду розвитку вітчизняної соціологічної науки.

3) Визначено питому вагу дисертаційних робіт метатеоретичної (рефлексивної) спрямованості, а також напрацювань методологічного та епістемологічного характеру.

З урахуванням того, що суто механічний розподіл за шифрами спеціальностей не може в повній мірі висвітлити проблемне питання стану соціологічного метатеоретизування та сам по собі є вельми умовним (приміром, до підкатегорії 22.00.01 «теорія та історія соціології» також підпадають роботи описового та «суміжного» характеру), постала необхідність звернення до якісного контент-аналітичного дослідження безпосередніх одиниць дослідження – тексту (назв) авторефератів дисертацій, у процесі якого з усієї номенклатури авторефератів дисертацій вдалося виокремити 30 робіт, які містять в собі ознаки приналежності до шуканої групи, що становить лише 8,85 % від загальної кількості захищених дисертацій.

У підрозділі 4.2 «Традиційний аналіз європейського та вітчизняного стандартів вищої освіти з соціології» було розглянуто відповідні нормативно-правові акти, що визначають специфіку та характер відтворення досліджуваної соціально-професійної групи фахівців-соціологів. У вітчизняному контексті ними є затверджені Міністерством освіти і науки України стандарти вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» галузі знань 05 «Соціальні і поведінкові

науки» за визначеними освітньо-кваліфікаційними рівнями: першого (бакалаврського) та другого (магістерського), згідно до наказів № 371 від 04.03.2020 та № 14 від 05.01.2021 рр.

У європейському освітньому просторі галузева специфіка соціологічної освіти окреслена в програмних документах Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED), та в напрацюваннях проекту Тюнінг, що фінансується Європейською комісією і в цілому відповідає за вироблення стратегії та методів впровадження основних цілей Болонського процесу (студентоцентристського навчання та компетентнісного підходу), і власне в соціологічній складовій даного проекту, що має назву «Tuning Sectoral Framework for Social Sciences».

Основними категоріями, фігуруючими у змістовній частині названих нормативних документів є наступні стандартизуючі елементи:

1) опис предметної області спеціальності: об'єктів вивчення та теоретичного змісту; цілей навчання; методів, методик та технологій; інструментів й обладнання;

2) перелік компетентностей випускника: інтегральної; загальних; спеціальних (фахових, предметних);

3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання та відповідних дескрипторів НРК – знання, умінь/навичок, комунікації, відповідальності та автономії, за допомогою яких власне і надається узагальнений нормативний та предметний зміст навчально-освітнього процесу за відповідними напрямками фахової підготовки.

На підставі результатів традиційного аналізу документів ми можемо констатувати суттєву відмінність між тлумаченням соціології у вітчизняному та європейському стандартах в контексті розуміння соціології як «речі в собі» та «речі для інших». Якщо європейський приклад визначає:

– єдність теорії і практики починаючи з формулювання предметної області соціальної науки, яка передбачає конвертацію набутого знання про суспільство у вигляді наданні йому ж послуг, та закріплює це у відповідних дескрипторах (особливої уваги заслуговують Зн5 6-го рівня та

Ум4 і Ум5 7-го рівня, які не мають аналогів у вітчизняних стандартах);

– чітко окреслює етичний вимір професійної діяльності у термінах соціальної відповідальності, справедливості, добробуту, згуртованості, громадянської свідомості, емпатії;

– предметно означає рефлексивну спрямованість соціологічної освіти як набуття критичного знання діапазону «методологій» (Зн5 7-го рівня);

то подібних трактувань та дефініцій ми, на жаль, або зовсім не можемо спостерігати у вітчизняних стандартах, або спостерігаємо лише в обмеженому вигляді.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження було вирішено важливу наукову проблему – визначено роль і місце рефлексії соціологічної науки в процесі її подальшого розвитку.

У межах даної магістерської роботи було охарактеризовано наявні рівні теоретизування в соціології. Наявні рівні теоретизування в соціології були охарактеризовані у відповідності зі ступенем абстрактності (масштабом) їх об'єкту вивчення: макросоціологія – суспільство в цілому, мезосоціологія – його окремі структурні елементи, мікросоціологія – індивід і повсякденна соціальна взаємодія.

З'ясування специфіки соціологічного знання на мікро-, мезо-, макрорівні дозволило засвідчити, що особливості його визначають відповідне структурне відображення, за якого зазначені рівні теоретизування утворюють різні моделі наукової системи – кумулятивну (фундаментальну), парадигмальну та ситуаційну.

Окреслення особливостей позитивізму, емпіризму, містицизму як форм пізнання в соціології, дозволило стверджувати, що вони виступають у вигляді визначальних філософсько-методологічних позицій, які власне й обумовлюють конституювання відповідних моделей наукової системи як різновекторної сукупності неконвертованого та нековалентного знання.

Визначення природи цілепокладання наукової діяльності фахівців-соціологів, його взаємозв'язку з іншими цінностями, соціокультурними чинниками та структурою особистості надали змогу окреслити сутнісний зміст природи цілепокладання наукової діяльності фахівців-соціологів, який знаходить своє вираження у таких редукованих формах соціальної дії - ціннісно-раціональній у вигляді покликання, що характеризується внутрішньою орієнтованістю та мотивацією, й детермінується спрямованістю на задоволення індивідом вищого рівня особистісних потреб (пізнавального, естетичного та актуалізаційного); цілераціональній у руслі професійної діяльності, особливістю якої є зовнішня обумовленість (регламентація) засобів та форм науково-пізнавальної активності, та конвертованість очікуваної поведінки у вигляді відповідної результуючої ознаки (задоволеності утилітарного спектру потреб); афективній у формі сурогатної діяльності, яка в контексті нашого дослідження може трактуватися як особливий тип компенсаторної поведінкової реакції на означені фруструючі фактори зовнішнього впливу, існує у формі мімікрії під професійну цілераціональну діяльність та має своєю вихідною спрямованістю соціальний аспект потреб (безпеку, приналежність та престиж).

Особливостями конституювання соціології як соціального явища на ідеологічному рівні суспільної свідомості є наступні конфігурації ролі і значення соціології в контексті ідеологічного рівня суспільної свідомості - соціології як утопії та як ідеології, поєднання соціальної прогностики утопічної спрямованості та заснованого на ній соціального проектування, що ретроспективно дає нам приклад тоталітарних практик та пов'язаних з ними численних зловживань; обернений до цього приклад ідеологічної ангажованості, характерний для сучасного етапу розвитку соціологічної науки, за якого наукова парадигма (трактована саме як модель постановки проблем) зазнає впливу панівного політико-ідеологічного дискурсу; соціології як бойового мистецтва у вигляді моделі соціально зорієнтованої (в сенсі практичної суспільної користі) науки, що в першу чергу займається розглядом критично важливих з точки зору життєдіяльності суспільства проблематики, та має своїм

пракисом терапевтичний вплив.

Проведення контент-аналізу репозитарію авторефератів докторських та кандидатських дисертаційних робіт з соціології, представлених на офіційному сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, дозволило визначити кількісне співвідношення теоретично- та практично-орієнтованих дисертаційних робіт з соціології, використовуючи в якості критерію для аналізу перелік наукових спеціальностей Вищої атестаційної колегії України, простежити наявну динаміку змін науково-дослідних орієнтацій протягом періоду часу, обраного для аналізу, відповідно до визначеного кількісного співвідношення та визначено питому вагу дисертаційних робіт метатеоретичної (рефлексивної) спрямованості, а також напрацювань методологічного та епістемологічного характеру.

Здійснення традиційного аналізу європейського і вітчизняного стандартів вищої освіти з соціології, надало змогу визначити специфіку та характер відтворення досліджуваної соціально-професійної групи фахівців-соціологів – затверджені Міністерством освіти і науки України стандарти вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» галузі знань 05 «Соціальні і поведінкові науки» за визначеними освітньо-кваліфікаційними рівнями (першого – бакалаврського й другого – магістерського) та аналогічні змістовні нормативно-стандартизуючі елементи проекту «Tuning Sectoral Framework for Social Sciences» та шляхом порівняння яких було констатовано відмінність між тлумаченням соціології у вітчизняному та європейському стандартах в контексті розуміння соціології як «речі в собі» та «речі для інших», а саме у формулюваннях предметної області соціальної (соціологічної) науки, яка відповідно до європейського зразка передбачає єдність теорії і практики у вигляді конвертації набутого знання про суспільство у вигляді надання йому ж послуг; окресленому у термінах соціальної відповідальності, справедливості, добробуту, згуртованості, громадянської свідомості, емпатії етичному вимірі професійної діяльності та практичного конституювання соціології; а також надає предметне означення рефлексивного компоненту соціологічної освіти як сукупності набутого критичного знання діапазону відповідних методологій в контексті наукової

дисципліни.

СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дипломної роботи

1. За соціологію соціологов // Могилянські читання – 2019: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти: XXII Всеукр. наук.-практ. конф.: тези доп.: Сталий розвиток університетської системи освіти. Соціокультурні процеси на Півдні України в сучасних вимірах. Теоретичні та управлінські аспекти економічного розвитку. Аспекти економічного розвитку: підприємництво, облік, фінанси, Миколаїв, 11-16 листоп. 2019 р. /ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. – С. 41-42.

2. Калашнікова Л. В. «Спогади про майбутнє»: витоки соціальної прогностики у творчості Р. Бредбері/ Калашнікова Л.В, Афтенюк І.С.// Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2020. Вип. 87. С. 19–27.

АНОТАЦІЇ

Афтенюк І. С. Рефлексія в сучасній соціологічній науці: теоретичний і практичний виміри. – На правах рукопису.

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 054 «Соціологія». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021.

Магістерська робота присвячена визначенню ролі і місця рефлексії соціологічної науки в процесі її подальшого розвитку.

У теоретичній частині роботи схарактеризовано наявні рівні теоретизування в соціології, визначено особливості становлення і функціонування соціологічного знання на мікро-, мезо-, макрорівні, окреслено специфіку позитивізму, емпіризму, містицизму як форм пізнання в соціології. Особливу увагу приділено визначенню природи цілепокладання наукової діяльності фахівців-соціологів, його взаємозв'язку з іншими цінностями, соціокультурними чинниками та структурою особистості. У практичній частині роботи представлено результати авторського емпіричного соціологічного дослідження, що передбачало проведення контент-аналізу репозитарію авторефератів докторських та кандидатських дисертаційних робіт з соціології, представлених на офіційному сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, а також традиційного аналізу європейського і вітчизняного стандартів вищої освіти з соціології.

Ключові слова: рефлексія; метасоціологія; професійна підготовка фахівців-соціологів.

Afteniuk I. S. Reflection in modern sociological science: theoretical and practical dimensions. – With the rights of manuscript.

Scientific work for master's qualification in specialty 054 «Sociology». – Black Sea National University named after Petro Mohyla, Mykolaiv, 2021.

The master's thesis is devoted to defining the role and place of reflection of sociological science in the process of its further development.

The theoretical part of the master's work describes the existing levels of theorizing in sociology, identifies features of the formation and functioning of sociological knowledge at the micro-, meso-, macro-levels, outlines the specifics of positivism, empiricism, mysticism as forms of cognition in sociology. Also, particular attention is paid to determining the nature of the purpose of scientific activities of sociologists, its relationship with other values, socio-cultural factors and personality structure.

In the practical part of the master's work presents the results of the author's empirical sociological research, which provided for the

content analysis of the repository of abstracts of doctoral and candidate dissertations in sociology, presented on the official website of the Vernadsky National Library of Ukraine, as well as the traditional analysis of European and domestic standards of higher education in sociology.

Key words: reflection; metasociology; professional education of sociologists.

Підп. до друку 23.02.2021.
Формат 60×84¹/₁₆.
Гарнітура «Times New Roman».

